

Sonkajärven kunnan laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 ja Hyvinvointisuunnitelma 2022-2025

Kuvailu: kuva Sukevan leikkikentältä, jossa kiipeilyteline ja junan mallinen liukumäki

Valtuusto 19.9.2022

Sisällys

Johdanto.....	3
1. HyTe vastuutahot ja organisointi.....	3
2. Hyvinvointikertomus 2017-2020.....	5
3. Yhteenveto kaudesta 2017-2020	22
4. Hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2022-2025	23
4.1 Pohjois- Savon hyvinvointitavoitteet	24
5. Sonkajärven Kuntastategia 2022-2025	25
5.1 Tulevaisuuden näkymät 2022–2025.....	26
5.2 Kuntastategian Tavoitteet 2022-2025	26
5.2.1 Hyvinvoiva kuntalainen	27
5.3 Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.....	29
6. Vuosiaiheet Sonkajärven kunnan hyvinvointityölle vuosille 2022-2025	30
7. Hyvinvointisuunnitelman 2022- 2025 painopistealueet sekä niiden mittarit.....	30
7. Arviointi	48

Johdanto

Terveystenhuoltolaki 30.12.2010/1326 § 12 mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus. Käsillä oleva hyvinvointikertomus on laadittu vuosille 2017-2020 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2022-2025 laaditaan uuden valtuustokauden alkaessa.

Mainitun lain mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämistavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosastoita. Lisäksi kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot.

Hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus sisältää Sonkajärven osalta myös päihde- ja osallisuustyön. Nuorten hyvinvointikertomus tehdään yhdessä Sote- alueen kuntien kesken.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpano-ohjelma on otettu huomioon Hyvinvointisuunnitelmassa 2022-2025.

1. HyTe vastuutahot ja organisointi

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhteistyössä kunnan eri toimialojen ja muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

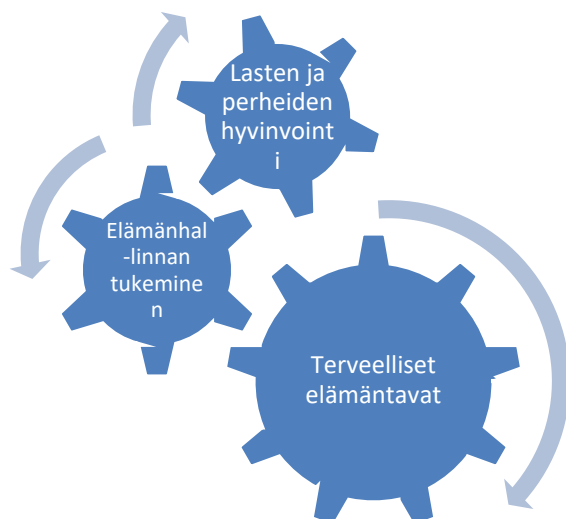
Sonkajärven kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **koordinointi** on organisoitu seuraavasti:

Vastuutaho	Tehtävät	Kokoonpano
HyTe-ryhmä	Terveydenhuoltolaki 12 § mukaiset tehtävät	Työllisyyskoordinaattori (pj) Sivistystoimen esimies Varhaiskasvatuksen vastaava

		Kirjastonjohtaja/kansalaisopiston rehtori Nuoriso- ja liikuntasihtööri Luottamushenkilöiden edustajat Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän edustaja
HyTe-koordinaattori	Koordinoi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta ja toimii HyTe-ryhmän puheenjohtajana ja sihteerinä. Osallistuu Ylä-Savon ja Pohjois-Savon HyTe-työryhmien kokoksiin ja tuo niistä tietoa paikallistasolle. HyTe-koordinaattorina toimii työllisyyskoordinaattori.	
Ehkäisevän päihdetyön vastuutoimielin ja yhdyshenkilö	Koordinoi kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Vastuutoimielin on sivistyslautakunta ja yhdyshenkilö liikunta- ja nuorisosihtööri.	
Kyläparlamentti	Toimii yhdistysten yhteistyöfoorumina. Kyläparlamentin toimintaa koordinoi palvelusihtööri/kyläasiamies.	Kylien ja yhdistysten edustajat Palvelusihtööri/kyläasiamies (siht.)

2. Hyvinvointikertomus 2017-2020

Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan 2017-2021. Hyvinvointisuunnitelman mukaan Sonkajärven kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat lasten ja perheiden hyvinvointi, elämänhallinnan tukeminen sekä terveelliset elämäntavat.

Kuvailu: Kuva kuntastrategiasta, jossa hammasrattaiden sisällä edellä luetellut painopisteet.

Alla olevassa taulukossa esitetään vuosien 2017-2020 laajan hyvinvointikertomuksen mukaisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja toteumat.

TAULUKKO:

Tavoite	Toimenpiteet	Toimielin	Tulosyksikkö/vastuutaho	Aikataulu	Arviointitapa/mittari
1. Lasten ja perheiden hyvinvointi	1.1 Viskari-hanke (maksuton 20 h/vko varhaiskasvatus 5-vuotiaille)	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2018 - 2019	Käynnistyi elokuussa 2018,

					Osallistumisaste 2018: 100 % (40 lasta). 2019: 100 % (28 lasta), 2020:Kevätkaudella 100 % (29),syyskaudella 96% 22 lasta
	1.2 Perheentalo – toiminnan (avoin kohtaamispaikka) käynnistäminen	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2019	Toimi Perhekerhonomella. 2017: kokoon-tumisia 32, osallistujia 520 henkilöä 2018: 18 kokoontumista, osallistujia 227 Molemmissa luvuissa on mukana myös Sukeva. Sukevan ryhmää ei pidetty enää syyskaudella 2018, koska ei ollut osallistujia.

					Perheentalo-toiminta käynnistyi vuonna 2019. Keskimäärin 22-26 kävijää/viikko. 2020 Perheentalo toimi tammi-maaliskuussa kerran viikossa, kävijöitä 10-22kävijää/kerta ja syksyllä 14 kertaa, kävijöitä 7- 20/kerta Kevätkaudella 2020 Perheentalon tiloissa toimi avoin päiväkotit 1- 2 kertaa viikossa
	1.3 Moniammatillisten työryhmien toiminnan vahvistaminen (varhainen puuttuminen)	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Varhaiskasvatukseen ja koulutoimen henkilöstö, joka koulutettu lapset puheeksi – menetelmän käyttöön, 100%

				Varhaiskasvatuk sessa olevien lasten huoltajia kohdataan päivittäin. Lasten varhaiskasvatus suunnitelmat tehtiin kaikille varhaiskasvatuk sessa oleville lapsille (100 %) "Lapset puheeksi"- menetelmä täydentää tarvittaessa varhaiskasvatus suunnitelman laadintakeskust eluja Varhaiskasvatuk sen erityisopettaja Veo toimii yhteistyössä varhaiskasvatuk sen henkilöstön, huoltajien ja yhteistyöverkost on kanssa. Veo.n palvelut kuuluvat kaikille
--	--	--	--	---

					varhaiskasvatuk sessa oleville lapsille (v. 2020 n. 120-130 lasta). Aktiivisemmin veo on vuonna 2020 työskennellyt varhaiskasvatus henkilöstön tukena n. 50- 55 lapsen asioissa. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaiden osuus, vertailu muihin Ylä-Savon SOTE-kuntiin, % 2017: 3,3 % 2018: 3,1 % 2019: 3,0 % 2020: ei tietoa saatavilla
	1.4 Erityiskasvatuksen ja –opetuksen resursoinnin vahvistaminen	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2019	Varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja aloitti 1.8.2019.

	1.5 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa.	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Yrityskylä-toimintaa järjestetään. Toteutui suunnitellusti joka vuosi
	1.6 Lapsiperheille sopivasta asuntotarjonnasta huolehtiminen	Kunnanhallitus	Sonkakoti Oy	2017	Asunnon saaneet asuntoa hakeneista 2018: 54 % (74/138) 2019: 59,1 % (75/127) 2020: 62,8% (91/145) 2021: 62,8% (79 / 145) Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat kaikista lapsiasuntokunnista, % 2017: 34,1 % 2018: 31,9 % 2019: 28,5%, 2020: tietoa ei saatavissa

	1.7 Tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen (esim. päiväkodit, koulut, harrastuspaikat).	Tekninen lautakunta	Tilapalvelut	2017	Tiloista on huolehdittu suunnitelmien ja tarpeen mukaan. Lista kunnostuskohteista on taulukon lopussa (*)
	1.8 Monenlaisen osaamisen arvostaminen	Sivistyslautakunta		2017	Kulttuuripalkinto jaetaan vuosittain sonkajärveläiselle yksityiselle henkilölle, yhteisölle tai ryhmälle, joka on omaperäisellä tavalla kehittänyt ja tuonut esille kotipitäjän kulttuuria, rikastuttanut kunnan kulttuurielämää tai ansioitunut kulttuuriperinteen tallentamisessa, ja tehnyt tätä kautta Sonkajärveä tunnetuksi. Palkintona rahapalkinto,

					Sonkajärvi- kivikello ja kunniakirja
	1.9 Nuorille ja lapsille suunnattavat tapahtumat/retket	Sivistyslautak unta	Koulutoimi Nuoriso- ja liikuntatoimi Kulttuuritoimi Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	Tapahtumien/ret kien lukumäärä, vuosi 2018: 17 2019: 15 2020: 12
2. Elämänhallinnan tukeminen	2.1 Ikäihmisten päihteiden käytön ehkäiseminen, eläkkeelle siirtymisen tuki, mielekkään tekemisen mahdollistaminen	Sivistyslautak unta Vanhus- ja vammaisneu vosto	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	Eläkeläisillä maksuton kuntosalin käyttö sekä Rutakolla että Sukevalla on toteutunut. Kuntosalilla ollut myös ohjausta saatavilla. Depressiolääkke istä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet vastaavan ikäisestä väestöstä, % 2017: 14,0% 2018: 14,3 % 2019: 13,6%

					2020: tilastoja ei saatavana Päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäisistä 2017: 11,1 % 2018: 4 % 2019/2020 tilastoja ei saatavana
	2.2 Kunnan työllistämistoiminnan jatkaminen ja kehittäminen	Kunnanhallitus	Yleishallinto/työllistäminen	2017	Työttömyys, 2017: 13,7 % 2018: 11,0 % 2019: 9,8 % 2020: 13,6 % Pitkäaikaistyöttömyys, % 2017: 4,7 % 2018: 3,1 % 2019: 2,5 % 2020: 2,8 %

					Nuorisotyöttömyys, % 2017: 15,7 % 2018: 10,0 % 2019: 5,8 % 2020: 11,9 % Työttömät työllistämistoimenpiteissä, lkm 2017: 35 2018: 43 2019: 64 2020: 75
	2.3 Lasten ja nuorten tunne- ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2017	Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus 2019: Kuraattori ja perheohjaaja pitävät Kaveri- ja tunnetaito – ryhmää alakoululaisille 2020: kuraattori

				järjesti säännöllisesti pienryhmätoimintaa alakoululaisille yhteistyössä perheohjaajan, psykologin ja opettajien kanssa. Muun käytettävissä olevan henkilöresurssin riittävyys 2020: Poikkeusolojen erityistuellla on varhaiskasvatukseen palkattu ylimääräinen henkilö syyskaudella 2019: Syksyllä toinen neuvola-psykologi irtisanoutunut, eikä uutta ole saatu rekrytoitua, mutta palvelu onnistuttu tarjoamaan tarpeen
--	--	--	--	--

					mukaan. "Rölli-ryhmä" on toiminnassa 2019: Mörkö-ryhmä ja 2 tyttöryhmää. 2020: Poikien elämänhallintaryhmä toimi vuonna 2020 Tyttöryhmää ei ole ollut
	2.4 Oppimispolun turvaaminen (koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen), koulutyöntekijän työpanoksen suuntaaminen perusopetuksessa erityisesti 6.-9. luokkalaisiin	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2019	Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17 - 24-vuotiaita vastaavan ikäisestä väestöstä, % 2017: 6,7% 2018: 5,0 % 2019: 4,7% 2020: lukuja ei saatavana
	2.5 Toisen asteen opiskelijoiden tukeminen tutkinnon saavuttamiseen	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2019	Etsivän nuorisotyön resursointi 2018: tavoitteena oli kokoaikainen

				etsivä nuorisotyön- tekijä, ei ole toteutunut. 2019 oli 40 % etsivä nuorisotyöntekij ä Vuonna 2020 oli 40 % etsivä nuorisotyöntekij ä Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus Opintojen ohjausta annettu suunnitellusti. Opiskelijoilla on ollut mahdollisuus koulupsykologin ja –kuraattorin palveluihin 2019: Koulutsemppari (60 %) 2020: Koulutsemppari (60%) Maaliskuussa
--	--	--	--	---

					2020 kunnassa aloitti 50 % koulupsyykkari, jonka tehtäväkuvaan kuuluu koululaisten lisäksi nuorten (13-30 vuotta) matalan kynnyksen päihdetyö.
3. Terveelliset elämäntavat	3.1 Koko perhe liikkuu (maksuttomat perhevuorot liikuntahallilla, liikuntasalissa ja jäähallilla)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2018	Varatut perhevuorot, lkm 2018: 6 vuoroa, noin 10 perhettä 2019: 9 vuoroa, 11 perhettä 2020: 11 vuoroa liikuntahallissa ja koulun salissa.
	3.2 Liikuntahaasteet, esim. hiihtohaaste, pyöräilyhaaste)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2019	Haasteita on toteutettu lähes vuosittain
	3.3 Eri liikuntamuotojen kokeiluun kannustaminen: liikuntavälineitä lainaan kirjastolta (esim. maastopyörä, sup-lauta, sukset, lumikengät,	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Nuorisovaltuusto	2020	lumikengät ovat olleet lainattavissa

	sähköpyörä)				
	3.4 Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnetään toiminta-avustuksia esim. välineiden hankintaan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Myönnetyt avustukset, €/v 2018: 21 350€ 2019: 18700 € 2020:* kts. kohta 3.5
	3.5 Yleishyödyllisten yhteisöjen avustukset ja hankkeet	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Myönnetyt avustukset, €/v 2018: 6 100€ 2019: 3800 € 2020: yht. 14000€
	3.6 Liikuntapaikkojen käyttö maksutonta/edullista ja houkuttelevaa, mahdollista myös ilman liittymistä seuraan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Liikuntapaikkojen käyttömaksut Ennallaan ja edulliset.
	3.7 Varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailusuositusten viestiminen vanhemmille	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Huoltaja- ja kouluterveyskyselyt Varhaiskasvatuksessa lasten ruokailusuosituksista keskustellaan päivittäin ja vasu-

					keskusteluissa. Kouluruokatiimi aloittanut toimintansa vuonna 2018, mukana huoltajien edustus. Toteutui vuonna 2019 edellisvuoden tapaan
	3.8 Välipalan tarjoaminen koulussa kokeiluna	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2018 - 2019	2018 Kokeilu tehty 2019: Toimintamallia jatketaan 2020: Välipalan tarjoaminen keskeytyi koronan vuoksi.

Tarkemmin kohdasta 1.7 Kiinteistöjen huollot ja korjaukset:

2018

Kiinteistöt: Palautteiden perusteella kahdessa kiinteistössä (Yläkoulu ja Nallelan päiväkot) tehty rakennusosakohtaiset tarkastukset ja korjaustöitä. Mikäli sisäilmaongelmat eivät ole poistuneet, kohteisiin on pyydetty sisäilmaselvitys konsultin toimesta (2 kohdetta). Selvitys kohteista valmistuu 3 / 2019

Harrastuspaikat: Neljälle (4) leikkipuistolle tehty vuositarkastukset sekä kahdelle (2) lähiliikuntapaikalle. Syyskesällä korjattu vuositarkastuksen puutteita.

Urheilukentän juoksurata on käyttökelvoton, käyttökielto mahdollisesti tulossa. Suunnitelmissa kentän peruskorjaus vuonna 2020.

2019

Kiinteistöt: Koulukeskus ja Tuulikannel tehty rakennusosakohtaiset tarkastukset ja korjaustöitä.

Tuulikanteleen Nallelan sisäilmakorjaustyöt.

Sukevalla uusi, monipuolinen leikkipuisto Liikekeskuksen nurmialueelle

Harrastuspaikat: Neljälle leikkipuistolle ja yhdelle lähiliikuntapaikalle on tehty vuositarkastukset. Syyskesällä korjattiin puutteet kuntoon. Sonkajärven koulukeskuksen pihan lähiliikuntapaikka peruskorjattiin ja aluetta laajennettiin eri laitteilla alkaen kesällä ja päättyen vuoden 2019 vaihteessa.

2020

Koulukeskuksen yläkoulun 1 – ja 2 - kerroksen luokkien sekä aula- ja ruokalatiilojen ikkunoiden tiivistykset sekä molemmat portaikot. Samalla

tehtiin koko yläkoulun ilmastoinnin säätö ja ilmamäärien tasapainotus ko. tiloissa. Koulun laitoskeittiössä toteutettiin muutoksia samalla kertaa

Sukevan yleisurheilukentän kevyempi peruskorjaus toteutui

Suunnitelmissa Sonkajärven urheilukentän peruskorjaus vuonna 2021-2023.

Laajan hyvinvointikertomuksen numeraalinen osa on hyväksytty ennen valtuustokauden vaihtumista kunnanhallituksessa 21.6.2021 §134 ja kunnanvaltuustossa 28.06.2021 §17

3. Yhteenveto kaudesta 2017-2020

Yhteenvetona päättyneestä valtuustokaudesta voidaan todeta, että:

- Kansalaisopistossa on paljon hyvinvointiin ja terveyden tukemiseen liittyvää toimintaa ja kansalaisopiston tiloissa kokoontuu järjestöjä sekä yhdistyksiä, jotka yhdessä kunnan kanssa tekevät Sonkajärvellä HyTe- työtä. Kolmas sektori, kylätoimikunnat ja seurakunta ovat mukana kunnan hyvinvointi- ja terveystyössä, yhteistyö on aktiivista. Nämä edellä mainitut tahot ja urheilujärjestöt tukevat kuntalaisten osallisuutta ja aktiivisuutta.
- Sonkajärvellä tehdään paljon yhteistyötä eri tahojen ja järjestöjen kesken. Toiminnot tuottavat kuntalaisille matalankynnyksen hyvinvointipalveluja tai tietoa hyvinvoinnin edistämisestä esimerkkinä: "Kehon ja mielen kevennys"-ryhmä, joka on toteutettu monialaisena yhteistyönä järjestöjen, kunnan ja Ylä- Savon Soten kanssa. Ja erilaiset eläkeläisten liikunta- sekä harrasteryhmät, joita mm. eläkeliitto on järjestänyt.
- Ikäihmisten liikuntaan on kiinnitetty huomiota ja sitä on aktiivisesti tuettu: mm. kuntosalien ilmaiset käytöt sekä Sonkajärvellä, että Sukevalla ja penkkilenkki, joka helpottaa kesäaikaan omatoimista ulkona lenkkeilyä. Myös uimahalliretkiä on ollut lisälmen ja paljon eriaiheisia luentoja ikäihmisille kohdennetusti kansalaisopistolla.
- Kirjastoissa on omatoimipalvelu käytettävissä eli sitä kautta kirjaston "aukioloajat" ovat laajentuneet. Kirjastossa on otettu käyttöön lastenkirjastotyön toimintamalli, jolla edistetään ja tuetaan lukemista. Maksutonta viikoittaista digineuvontaa järjestettiin säännöllisesti Sonkajärven ja Sukevan kirjastoissa Opetushallinnon rahoittaman aikuisten perus- ja digitaitohankkeen puitteissa
- Nuorisotyöttömyys on Sonkajärvellä vähäistä ja työllisyyden kuntakokeilun myötä työttömiin nuoriin saadaan yhteys ja heille voidaan tarjota työpajatoimintaa, ohjata koulutuksiin, oppilaitoksiin tai auttaa työnhaussa. Peruskoulun sonkajärveläiset nuoret ovat saaneet suoritettua Suunnitelmakauden aikana 100%
- Kuntalaiset ovat noudattaneet hyvin korona-ajan turvallisuusohjeita ja kunnassa on ollut vain yksittäisiä korona- tapauksia.

Kehitettävää seuraaville vuosille:

- Ikäihmisten hyvinvointiin on edelleen panostettava, ja huolehdittava paitsi kotona asuvien, myös palveluasunnoissa asuvien ikäihmisten hyvinvoinnista. Toimenpiteitä tulee suunnitella yhdessä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa ja maakuntaudistuksen myötä perhe-, sosiaali-, ja terveyskeskusten kanssa.
- Liikuntatoimessa tulee markkinoida edelleen perhevuoroja.
- Kunnan on panostettava lainattaviin liikuntavälineisiin. Tällä edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista sekä tasavertaista osallistumismahdollisuutta liikkumiseen.
- Lapsiperheiden jaksamista on tuettava.
- Urheilukentän juoksurata kaipaa kunnostusta.
- Jatkossa huomioitava työikäisten päihteiden käytön ehkäiseminen.
- Kevyen liikenteen väylien ja pihateiden risteysten auraukseen kiinnitettävä huomiota.

4. Hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2022-2025

Sonkajärven kunnan hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2022-2025 pohjautuu kuntastrategiaan 2022-2025. Hyvinvointisuunnitelmaan on yhdistetty myös osallisuussuunnitelma sekä päihdetyön osio, niitä ei tehdä kunnassa erikseen, vaan niiden mitattavat osiot löytyvät hyvinvointisuunnitelmasta. Osallisuussuunnitelma löytyy myös Sonkajärven kuntastategiasta.

4.1 Pohjois- Savon hyvinvointitavoitteet

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden asettamisessa huomioidaan myös Pohjois-Savon hyvinvointitavoitteet:

I Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö

- Vanhemmuus vahvistuu
- Ennaltaehkäistään nuorten riippuvuuksia ja alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä
- Lasten ja nuorten mielenterveys kohenee
- Aikuisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät
- Aikuisten mielenterveysoireilu vähenee

II Hyvä toiminta- ja työkyky

- Edistetään hyvää ravitsemus- ja ruokakasvatusta ja ennaltaehkäistään ylipainoa kaikissa ikäryhmissä
- Liikunnan määrä lisääntyy kaikissa ikäryhmissä ja hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastaa yhä useampi
- Työkykyisten ja työllisten (erityisesti nuorten) määrä kasvaa

III Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

- *Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi
- *Osallistavat toimintatavat ovat käytössä päätöksenteko- ja palveluprosesseissa
- *Järjestö- ja harrastustoimintaan aktiivisesti osallistuvien määrä lisääntyy

IV Tapaturmien, väkivallan ja turvattomuuden ehkäiseminen

- Ketään ei kiusata
- Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita
- Koti –ja vapaa-ajan tapaturmat vähenevät (erityisesti ikäihmiset)
- Liikenneonnettomuudet vähenevät (moponuoret, juuri ajokortin saaneet, ikääntyneiden ajokyky, rattijuopumus)
- Terveellinen ja turvallinen ympäristö (rikokset, katuturvallisuus, melu, sisäilma, talous- ja uimavesi, ilmanlaatu)

5. Sonkajärven Kuntastategia 2022-2025

Sonkajärven kunta on toteuttanut asuinkuntastrategiaa, jossa tavoitteena on luoda kuntalaisille mahdollisuus elää hyvää elämää. Sonkajärven vahvuutena on kaunis, turvallinen ja inhimillisen kokoinen asuinympäristö. Kunnan tavoitteena on järjestää kaikille kuntalaisille hyvät ja helposti saavutettavissa olevat palvelut. Sonkajärven kunta kehittää koko aluettaan. Kylien kehittäminen ja elinvoimaisuus on maaseutumaisilla alueilla tärkeää. Sonkajärven ja Sukevan taajamien palvelujen säilyminen ja kehittäminen on kaikkien kylien elinvoimaisuuden ehto.

Sonkajärvellä yhdistys- ja järjestötoiminta on vilkasta. Järjestöjen ja kolmannen sektorin toiminta tukee merkittävästi kunnan tavoitteita kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Järjestöt voivat toimia myös työllistäjiä. Kunnan toimintojen kannalta vahvuutena ovat lisäksi osaava ja motivoitunut henkilöstö sekä virkeä yhdistystoiminta ja yhteisöllisyys. Matkailuelinkeino nähdään tulevaisuuden merkittävänä elinkeinorakennetta vahvistavana tekijänä.

Kunnan väkiluku 31.12.2020 oli 3 844. Väkiluku on vähentynyt viime vuosikymmenten aikana. Väestöennusteen mukaan väestön määrä laskee edelleen vuoteen 2030.

Heikkouksia ovat negatiivinen väestökehitys ja väestön ikärakenne sekä korkea rakennetyöttömyys. Sonkajärven muut koulutuspaikat kuin lukio sijaitsevat paikkakunnan ulkopuolella, joten opiskelumahdollisuudet ovat rajalliset.

5.1 Tulevaisuuden näkymät 2022–2025

SOTE- ja maakuntaudistus 1.1.2023 alkaen muuttaa merkittävästi kuntien tehtäviä ja vastuita. Jatkossa kunnan rooli alueen elinvoiman ylläpitämisessä ja asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä kasvaa. Järjestöjen ja kolmannen sektorin merkitys tulee kasvamaan edelleen. Kunnassa toimii hyte-koordinaattori, joka on mukana Ylä-Savon ja Pohjois-Savon hyte-verkostoissa

Sonkajärven kunta on panostanut voimakkaasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin. Kunnassa on monipuoliset liikuntapaikat, jotka ovat hyvässä kunnossa. Vuokra-asuntotarjonta on monipuolinen ja asunnot ovat hyvässä kunnossa. Tulevaisuuden haasteita Sonkajärvellä ja koko Ylä-Savossa ovat erityisesti väestön väheneminen ja ikääntyminen sekä rakennetyöttömyys.

Visionamme tulevaisuuteen on: **”Sonkajärvi - Savon huipulla – ite ja yhdessä tehen”**, joka tarkoittaa, että Sonkajärvi on ihmisille ja yrityksille viihtyisä, turvallinen ja elinvoimainen asuin- ja toimintaympäristö. Sonkajärvellä on yhdessä tekemisen taitoa ja jokaisen taitoja arvostetaan. Sonkajärvi tarjoaa vaihtoehdon ja mahdollisuuden asua maaseutumaisessa ja luonnonläheisessä ympäristössä, jossa palvelut ovat hyvin saatavilla

5.2 Kuntastategian Tavoitteet 2022-2025

- 1) Elinvoimainen kunta
- 2) Hyvinvoiva kuntalainen
- 3) Seudullinen yhteistyö ”SeutuSonkajärvi”
- 4) Vahva talous itsenäisen kunnan perusta
- 5) Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Jokaiselle menestystekijälle on asetettu vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Mittareiden numeeriset tavoitearvot esitetään vuosittain talousarviossa. Näistä menestystekijöistä nro 2. koskettaa mitä suurimmassa määrin kunnan HyTe- työtä eli kuntalaisten hyvinvointia, joten sen takia ko. kohtaa on enemmän avattu tässä hyvinvointisuunnitelmassa. Tarkemmat tiedot muista menestystekijöiden kohdista löytyvät Sonkajärven kuntastategiasta 2022-2025.

5.2.1 Hyvinvoiva kuntalainen

TAULUKKO MENESTYSTEKIJÖISTÄ

Tavoite:	Toimenpide:	Mittari:
Yhdessä tehden	Edistämme kaikkien kuntalaisten hyvinvointia Nuorten opiskelu ja kesätyöt Vaalimme laadukasta varhaiskasvatusta, peruskoulua ja lukio-opetusta Huolehdimme ikääntyvästä väestöstä yhdessä kolmannen sektorin kanssa Tapahtumakalenteri Eläkeläisten harrastusmahdollisuudet Sosiaali- ja terveystalvelujen sekä palo- ja pelastustalveluiden saatavuus kunnassa Kunnassa toimivien yhdistysten määrä	Hyte-mittarit Omaan lukioon hakevat Kesätyöpaikat nuorille Perheentalo, kävijämäärät Lasten ja nuorten maksuttomiin harrastuksiin osallistuvien määrä Toteuma Tapahtumakalenteri vuosittain Kysyntä/tarjonta Arviointi vuosittain
Kunnalliset lähipalvelut	Hyvät ja monipuoliset perustalvelut takaavat sujuvan arkemme	Kansalaisopiston kurssit ja opiskelijat lkm

	Hyvät ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet	Kansalaisopiston asiakastyytyväisyys Kirjaston tapahtumien ja käyttäjäkoulutusten osallistujamäärä Kirjastokäynnit, lkm Kuntosalin lunastetut avaimet, lkm
Asuinkunta työssäkäyntialueella	Tunnistamme kylien mahdollisuudet asunto- ja talotarjonnassa Edistämme loma-asumista kunnassa Pidämme tärkeänä hyviä kulkuyhteyksiä Kunnan alueella monipuolinen tonttitarjonta, myös haja-asutusalueen tontit esille Sonkakodilla monipuolinen asuntotarjonta Ikääntyville tarjolla monipuoliset asumisratkaisut	Kiinteistö- ja mökkipörssi Vapaat mökkitontit kunnassa Tontit, kpl Vuokra-asuntojen lukumäärä ja käyttöaste

5.3 Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Kunnassa on vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä kylä- ja yhdistysparlamentti, joiden toimintaedellytyksiä kunta turvaa. Lisäksi kunta tukee järjestöjen yhteistyön kehittämistä ja vahvistamista.

Tiedottamisen merkitys korostuu merkittävien muutosten myötä erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä palo- ja pelastustoimen palvelujen järjestäjämuutosten myötä niin valmistelun kuin toimeenpanon aikana. Uusia viestintäkanavia hyödynnämme vuorovaikutteisen viestinnän lisäämiseksi. Kuntalaisille järjestetään tarpeen mukaan tiedotus- ja kuulemistilaisuuksia. Tarvittaessa voidaan toteuttaa palvelutyytyväisyyskyselyitä tiedon keräämiseksi kuntalaisilta.

Kunta on mukana ”**Osallisuudella uusia palveluratkaisuja ja hyvinvointia Pohjois-Savoon**” (OSPA)- hankkeessa. OSPA-hanke hakee ratkaisuja Pohjois-Savon maaseutukuntien palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseen, osallisuuden kehittämisen tarpeisiin sekä maaseudun asukkaiden ja pienten kuntien eriarvoistumiseen suhteessa palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Keskeistä on saada hankkeen hyvät käytännöt eri puolilta maakuntaa elämään kunnassamme.

Hyvinvointityöhön liittyvät hankkeet/projektit, joita kunnassamme on tai joissa olemme mukana:

- Mielihyvä- hanke Pohjois- Savo (mielenterveyden tukeminen)
- Liikunnan vuosikello (varhaiskasvatus, liikuntatoimi, järjestöt ja yhdistykset)
- Hyvinvointityön pilotti- toimintamalli (Kunnan työllistäminen ja paikalliset yhdistykset ja järjestöt)
- Harrastamisen Suomen malli, koulupäivän yhteydessä oleva kerhotoiminta.
- Ikäihmisten kohtaamispaikka, pilottitoiminta Ylä-Savon Soten alueen kunnissa, alkoi syksyllä 2021
- Perheentalon iltatoiminta, alkaa keväällä 2022
- Sitouttavan kouluyhteistyön hanke
- Koulun kerhotoiminta
- Ankkuri- toiminta
- Tarina kantaa – hanke (kulttuuritoimi, kirjasto, koulu ja varhaiskasvatus)

6. Vuosiaiheet Sonkajärven kunnan hyvinvointityölle vuosille 2022-2025

Koko suunnittelukauden yhteinen tavoite on:

”Ylisukupolvinen hyvinvointi, vauvasta vaariin ja mummosta muksuun”

Sen lisäksi vuosiaiheiksi on valittu seuraavat teemat, joita toivotaan eri työalojen hyödyntävän toiminnassaan sekä näiden aihealueiden kautta myös osallistavan kuntalaisia toimintaan

Vuosi 2022: Elinympäristömme ja siinä viihtyminen (Sonkajärvi 100v) mm. kylänraitin siistiminen, viihtyisyyden lisääminen, ulkoilualueiden ja virkistysalueiden markkinointi.

Vuosi 2023: Hyvinvointityö kunnassamme. Ovatko palvelut kunnossa? Kuinka kuntalainen ne löytävät ja mitä tarvitsemme lisää? (Hyvinvointialue 2023)

Vuosi 2024: Luonnosta voimaa

Vuosi 2025: Perinnetaidot ja lähiruoka

7. Hyvinvointisuunnitelman 2022- 2025 painopistealueet sekä niiden mittarit

Vaikka mittarit on luotu vuodelle 2022-2025, niin näitä tunnuslukuja käytetään myös vuoden 2021 raportointiin. Vuosi 2021 jäi koronapandemian ja kunnallisvaalien siirtymisen vuoksi lyhyeksi toimikaudeksi uusille luottamushenkilöille, joten sen vuoksi hyvinvointisuunnitelman aloitusvuodeksi ei laitettu 2021, vaan 2022. Painopisteet ja tavoitteet ovat voimassa koko suunnitelmakauden, joten sen takia taulukosta on jätetty pois vuosiluku- sarake, joka aiemmissa taulukoissa on ollut.

Painopisteisiin liittyvät toimenpiteet, vastuutoimielimet ja -tahot sekä arviointitavat on esitetty alla olevassa taulukossa.

Tavoite	Toimenpiteet	Toimielin	Tuloksik- kö/vastuutah	Arviointitapa/mittar i
---------	--------------	-----------	---------------------------	---------------------------

			o	
1. Kuntalaisten hyvinvointi	1.1 Kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	Kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistuneet 0-6-vuotiaat, kunnan kustantamat palvelut Osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistuneet 0-6-vuotiaat, kunnan kustantamat palvelut Asiakastyytyväisyyskysely: lapsen viihtyminen varhaiskasvatuspaikassa
	1.2 Kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	Liikkuva varhaiskasvatus: nykytilan arviointi Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi: varhaiskasvatuksen liikunnallisten tapahtumien määrä
	1.3 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen koulutoimessa.	Sivistyslautakunta	koulutoimi	Yrityskylä-toimintaa järjestetään. (tapahtumien määrä tai osallistujat) Yrittäjyyskasvatuskur

				ssin järjestäminen peruskoulutuksessa (osallistujamäärä)
	1.4 Lapsiperheille sopivasta asuntotarjonnasta huolehtiminen	Kunnanhallitus	Sonkakoti Oy	Asunnon saaneet asuntoa hakeneista (%) Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat kaikista lapsiasuntokunnista, %
	1.5 Lastensuojelu	Sivistyslautakunta, kunnanhallitus	Sosiaalityö, varhaiskasvatusta, koulutoimi	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0- 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
	1.6 Lastensuojelun avohuolto	Sivistyslautakunta, kunnanhallitus	Sosiaalityö, varhaiskasvatusta, koulutoimi	Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-6-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 7-12-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 13-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

	1.7 Perheentalo – toiminta	Sivistyslautakunta, kunnanhallitukset	Varhaiskasvatus, järjestöt	kokoontumiskerrat, osallistujamäärä
	1.8 Tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen (esim. päiväkodit, koulut, harrastuspaikat).	Tekninen lautakunta	Tilapalvelut	Tiloista on huolehdittu suunnitelmien ja tarpeen mukaan.
	1.9 Monenlaisen osaamisen arvostaminen	Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	Kulttuuripalkinto jaetaan vuosittain sonkajärveläiselle yksityiselle henkilölle, yhteisölle tai ryhmälle, joka on omaperäisellä tavalla kehittänyt ja tuonut esille kotipitäjän kulttuuria, rikastuttanut kunnan kulttuurielämää tai ansioitunut kulttuuriperinteen tallentamisessa, ja tehnyt tätä kautta Sonkajärveä tunnetuksi.
	1.10 Nuorille ja lapsille suunnattavat tapahtumat/retket	Sivistyslautakunta	Nuoriso- ja liikuntatoimi, Koulutoimi, Kulttuuritoimi Seurakunta, Järjestöt ja yhdistykset	Tapahtumien/retkien lukumäärä, vuosi Lapset ja nuoret, jotka eivät osallistu/harrasta Lasten- ja nuorten kirjastopalvelut,

				lainausmäärä ja hankinnat Kansalaisopiston ja Ylä-Savon musiikkiopistoon osallistuneet lapset ja nuoret Lukemista edistävät tapahtumat (satutuokiot, kirjailijavierailut ym.) ja niihin osallistuneiden määrä
	1.11 Digitaitojen neuvonta	Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	digineuvonnan järjestäminen erityisesti senioreille
	1.12 Maahanmuuttajien kotouttaminen	Sivistyslautakunta, kunnanhallitus	Varhaiskasvatus, Koulutoimi, Järjestöt ja yhdistykset	Maahanmuuttajien kotouttaminen yhdessä yhdistysten ja yritysten kanssa (mittarit? -kielikursseille osallistujien määrä -varhaiskasvatukseen/ kouluun osallistujat -kotikuntana Sonkajärvi)
2.Elämän-hallinnan tukeminen ja terveyden	2.1 Koululaisten elämänhallinta	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

edistäminen				Kouluterveyskysely Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista
	2.2 Lasten ja nuorten tunne- ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus Muun käytettävissä olevan henkilöresurssin riittävyys Koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa. Jaettuna 100 oppilaalla Vähintään 16 tuntia viikossa työskentelevien opettajien lukumäärä Kohdennetun nuorisotyön ryhmätoiminta koulun kanssa
	2.3 Oppimispolun turvaaminen (koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen), koulutyöntekijän työpanoksen suuntaaminen	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17 - 24-vuotiaita vastaavan ikäisestä väestöstä, %

	perusopetuksessa erityisesti 6.-9. luokkalaisiin			
	2.4 Toisen asteen opiskelijoiden tukeminen tutkinnon saavuttamiseen	Sivistyslautak unta	Koulutoimi	Etsivän nuorisotyön resursointi Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus
	2.5 nuorten päihteiden käytön ehkäiseminen, mielekkään tekemisen mahdollistaminen	Sivistyslautak unta	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta, Järjestöt ja yhdistykset	Päihdeindikaattorit sotkanet.fi Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % luokan 1 ja 2. luokan oppilaista Mielekkään tekemisen mittaaminen: asukaskysely, harrastekysely, kouluterveyskysely
	2.6 Kunnan työllistämistoiminnan jatkaminen ja kehittäminen	Kunnanhallitu s	Yleishallinto/t yöllistäminen	Työttömyys, % Pitkäaikaistyöttömyy s, % Nuorisotyöttömyys, %

				Työttömät työllistämistoimenpiteissä, lkm Työkyvyttömyyseläkkeettä saavat 25 - 64-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, Sotkanet
	2.7 työikäisten päihteiden käytön ehkäiseminen, mielekkään tekemisen mahdollistaminen	Sivistyslautakunta	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta, Järjestöt ja yhdistykset	Päihdeindikaattorista sotkanet.fi Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat" Alkoholien liikaa käyttävien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat" Mielekkään tekemisen mittaaminen: asukaskysely, harrastekysely
	2.8 ikäihmisten päihteiden käytön ehkäiseminen, eläkkeelle siirtymisen tuki, mielekkään tekemisen	Sivistyslautakunta Vanhus- ja	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta,	Eläkeläisillä maksuton kuntosalin käyttö sekä Rutakolla että Sukevalla.

	mahdollistaminen	vammaisneuvosto	Järjestöt ja yhdistykset	Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet vastaavan ikäisestä väestöstä, % Päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäisistä Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä
	2.9 Terveystiedon edistäminen	Sivistyslautakunta	Liikunta- ja nuorisotoimi, kulttuuritoimi, Punaisen Ristin Sonkajärven osasto, seurakunta, järjestöt ja yhdistykset	Uimakouluun osallistuneiden ja liikuntatapahtumien määrä Kansalaisopiston liikuntaryhmien määrää ja osallistujat Kulttuurin hyvinvointivaikutukset; musiikki ja liikunta Ikäihmisten ystävätoiminta, määrä ja osallistujat Eläkeläisten uimahallireissujen osallistujat ja kerrat

				Sos. ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille /asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrä (tilaisuudet, vierailut ja tapahtumat) Sos. ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä Terveysaiheiset luennot, määrä ja osallistujat Terveyspisteen toiminta Ruoka-apu
3. Kuntalaisten omaehtoinen harrastaminen ja osallisuus	3.1 Kirjasto, kansalaisopisto ja musiikkiopisto	Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	Kansalaisopiston toimintaan osallistuvien määrä Lasten- ja nuorten kirjastopalvelut, lainausmäärä ja hankinnat Kansalaisopiston ja Ylä-Savon musiikkiopistoon

				osallistuneet lapset ja nuoret sekä lasten ja nuorten kulttuuri-toiminnan määrä Kirjastopalvelujen saatavuus Kirjastokäyntien määrä Näyttelyiden määrä (Kirjasto ja Ruukintupa)
	3.2 Nuorisotilat	Sivistyslautakunta	Nuorisotoimi	Nuorisotilojen kävijämäärät ja avoinna olo kerrat
	3.3 Ikäihmiset	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Vireyttä Vanhuuteen toteutuminen (vertaistojen) Eläkeläisten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet
	3.4 Yhteisistä asioista päättäminen ja asioiden ideointi	Sivistyslautakunta, kunnanhallitus, kunnanvaltuusto		kokoontumisien määrä: Vanhus- ja vammaisneuvosto, Nuorisovaltuusto Kylä- ja yhdistysparlamentti
	3.5 Liikuntahaasteet, esim. hiihtohaaste, pyöräilyhaaste)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Haasteiden määrä tai luettelo mitä ne olleet

	3.6 Eri liikuntamuotojen kokeiluun kannustaminen: liikuntavälineitä lainaan kirjastolta (esim. maastopyörä, sup-lauta, sukset, lumikengät, sähköpyörä)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Nuorisovaltuusto	lainattavien tavaroiden määrä/ lainaukset
	3.7 Liikkumisen ja liikunnan tukeminen	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi, Nuorisovaltuusto, Koulutoimi, Varhaiskasvatus, Hyvinvointityöryhmä	Koulun oppilaita aktivoidaan koulumatkaliikuntaan Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit Kuinka usein kunta seuraa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa Varatut perhevuorot, lkm
	3.8 Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnetään toiminta-avustuksia esim. välineiden hankintaan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Myönnetty avustukset, €/v

	3.9 Yhteistyö liikuntaseurojen ja yhdistysten kanssa	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen Kunnassa kokoontuu säännöllisesti liikuntaseurojen ja -yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
	3.10 Yleishyödyllisten yhteisöjen avustukset ja hankkeet	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Myönnetyt avustukset, €/v
	3.11 Liikuntapaikkojen käyttö maksutonta/edullista ja houkuttelevaa, mahdollista myös ilman liittymistä seuraan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Liikuntapaikkojen käyttömaksut

	3.12 Liikunnan edistäminen ja asiakastyytyväisyys	sivistystoimi, kunnanhallitus	Liikuntatoimi, Hyvinvointityöryhmä, kunnanhallitus, Kulttuuritoimi, varhaiskasvatus	Kunta tekee liikuntapaikkojen ja -palveluiden käyttäjille asiakaspalautekyselyjä vähintään joka toinen vuosi Kunnassa on päätetty terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan vastuutahosta Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin Kunnan viimeksi laadittuun hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan kertomukseen sisältyy kuvaus kuntalaisten liikuntaaktiivisuudesta Kunnassa toimii
--	---	-------------------------------	---	---

				liikunnan edistämistä käsittelyvä poikkihallinnollinen työryhmä
	3.13 Varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailusuositusten viestiminen vanhemmille	Sivistyslautak unta	Varhaiskasva tus ja koulutoimi	Huoltaja- ja kouluterveyskyselyt Koulun opetussuunnitelmass a on kuvattu kouluruokailun järjestämisessä tehtävä yhteistyö ruokailusta vastaavan henkilökunnan kanssa Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvotte- lukunnan kouluruokailusuositu sta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä
	3.14 julkiset venealkamat ja vesistöreittien hyödyntäminen	Sivistyslautak unta, kunnanhallitu s	liikuntatoimi, tekninen toimi	Venealkamista kartta, Venealkamien

				määrä
4. Turvallisuus	4.1 Kouluturvallisuus ja poissaolot	Sivistyslautakunta	Koulutoimi, tilapalvelut	Koulussa on yhteisesti sovittu käytäntö tai menettelytapa koulutapaturmien ennaltaehkäisemiseksi Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa
	4.2 Tehostettu nuorisotyön tiimi	Sivustyslautakunta	nuorisotoimi	Perustetaan tehostetun nuorisotyön tiimi
5. Kuntajohto	5.1 Hyvinvointityön huomioon ottaminen	Kunnanhallitus, Kunnanvaltuusto	Tarkastuslautakunta, Hyvinvointityöryhmä, tekninen toimi,	Kunnan investointiohjelmassa otetaan huomioon kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteet Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomukset

				sa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmass a määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista Kunnassa toimii hallituksen tai valtuuston asettama lapsiparlamentti tai vastaava Kunnanhallituksessa tai kunnanvaltuustossa on käsitelty paikallista turvallisuussuunnitel maa ja päätetty toimenpiteistä
--	--	--	--	---

	5.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö ja hyvinvointikertomus			Kunnassa laaditaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista
--	---	--	--	--

Toimenpiteet tarkastetaan ja tarvittaessa täsmennetään vuosittain.

Sonkajärven kunta on sitoutunut hyvinvointisuunnitelman lisäksi myös seuraaviin ohjelmiin/suunnitelmiin:

- Hyvinvoiva yläsavolainen, Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2022-2025 (Ylä-Savon Soten alueella yhteinen)
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 (Ylä- Savon Soten alueella yhteinen)
- Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (Ylä-Savon SOTE)
- Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä Laaja hyvinvointikertomus Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

7. Arviointi

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä. Laaja hyvinvointikertomus, jossa arvioidaan koko valtuustokauden tavoitteiden toteutumista, laaditaan seuraavan kerran vuonna 2025. Tavoitteita voidaan lisätä kesken valtuustokauden, jos työalat kokevat sen tarpeelliseksi ja toiminta muuttuu niin, että uusien mittareiden mukaan otto tuo lisätietoa siitä hyvinvointityöstä mitä kunnassamme tehdään. Maakuntauudistus voi tuoda myös tarvetta uusien tavoitteiden ja mittareiden mukaan ottamiselle, kun uusia toimintamalleja ja muotoja toteutetaan.

Lausuntokierroksella tulleet kommentit, jotka Hyte- ryhmä ottaa huomioon toimikausina 2022-2025

Vanhus- ja vammaisneuvoston lausunto:

- Hyvinvointisuunnitelmassa olisi otettava huomioon myös ulkoilumahdollisuudet lukuisissa vesistöissämme eli kartoitettava venevalkamat ja tehtävä niiden sijainnista kartta, josta kuntalaiset tietäisivät mihin kohtaan voi veneellä rantautua. (lisättiin mitattaviin asioihin 3.14)
- Järjestöjen tekemä hyvinvointi- ja terveystyö on kuntamme alueella mittavaa. On hyvä huomioida se, että ne järjestöt, jotka saavat kunnalta taloudellista avustusta (järjestö- tai tapahtuma-avustus) sitoutuisivat myös tuottamaan toimintoja kuntalaisille ja lisäämään sitä kautta kuntalaisten hyvinvointia. Samoin järjestöissä tehdystä ”hyvinvointityöstä” olisi hyvä antaa tietoa HyTe- työryhmälle, jolloin asioita voitaisi kirjata hyvinvointiraportteihin ja laajaan hyvinvointikertomukseen. (Otetaan mukaan sanalliseen osioon)

- HyTe- työn vuosiaiheissa lähiruoka- teema voisi olla jo aiemmikin, kuin vuonna 2025. Vanhus- ja vammaisneuvosto haluaa nostaa esille sen, että jakelu- ja ruoan valmistuskeittiöt olisi pysyttävä kunnissa, eikä ne saisi siirtyä maakuntiin (Kuopioon). Lähiruokaa pitäisi suosia silläkin, että ruoanvalmistus tapahtuu lähellä. (Hyte-ryhmä pohtii vuositeemojen järjestystä)

Sukevan aluelautakunta:

Sukevalla huolehditaan tulevaisuudessa vapaa-ajan harrastetilojen käytöstä ja ylläpidosta yhdessä kunnan sekä muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on, että järjestöt ja yhteisöt tuottavat edelleen säännöllisesti tapahtumia. Sukevalla on hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen. Sisäistä ja ulkoista markkinointia tulee tehostaa

Tekninen lautakunta

Sonkajärven kunta on panostanut voimakkaasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin. Kunnassa on monipuoliset liikuntapaikat, jotka on pidettävä hyvässä kunnossa. Liikuntapaikkojen hyvällä hoidolla luodaan hyvät olosuhteet omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja kannustetaan kuntalaisia liikunnallisten harrastusten piiriin vauvasta vaariin. Tekninen lautakunta kannattaa lämpimästi liikuntapaikkojen ja -olosuhteiden markkinoinnin lisäämistä ja näkyvyyden edistämistä

Kunnanvaltuusto:

Lisätään:

1. Hyvinvointisuunnitelmaan tavoitteeseen 1. Kuntalaisten hyvinvointi lisätään toimenpiteeksi 1.12 Maahanmuuttajien kotouttaminen yhdessä yhdistysten ja yritysten kanssa.
2. Tavoitteen 2. Elämänhallinnan tukeminen ja terveyden edistäminen toimenpidekohtaa 2.6. muutetaan siten, että siitä poistetaan sana "ikäihmisten". **Kommetti: Uusi numerointi 2,8. Ikäihmis- sanaa ei voi poistaa, koska kyseessä osa valtakunnallisesta hyte-indikaattorista. Lisätään muut ikäryhmät (2,5 ja 2.7).**
3. Tavoitteen 1. Kuntalaisten hyvinvointi toimenpidekohdan 1.3 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen koulutoimessa mittareihin lisätään yrittäjyyskasvatuskurssin järjestäminen peruskoulutuksessa.